

Om ruten

Haderslev Tunneldal er en af Danmarks længste.

Tunneldalen omkranses af fantastiske landskabsformer fra istiderne som fx rillebakker, et varieret morænelandskab, skov, dam, dødishuller og naturgenopretningsprojekter, og er samtidig rammen om af et hav af kulturminder.

Her er fundstedet for Danmarks ældste grav, der er mere end 10.000 år gammel, fortællingen om et vaskeægte industrieventyr og desværre også historien om en af danmarkshistoriens største katastrofer til vands, nemlig ulykken på Haderslev Dam i sommeren 1959.

Turen går bl.a. til Tørning Slot og Mølle, gennem Pamhule Skov, til Christiansdal, videre til Haderslev Dyrehave og Haderslev Dam.

Turen er for let øvede vandrere. Vi bevæger os fra 0 - ca. 35 m over havet gennem skov, by og vådområder. Ruten er ca. 15 km, mest på stier og grusveje og ca. 2 km på asfalt.

God tur!

Arrangør: Museum Sønderjylland og Dansk Vandrelaug Kolding afd.

Startsted: Hammelev Kirke

Slutsted: Samme sted

Se ruten lige her

Vi tager dig med på en rejse i historien

Følg i fodsporene på fortidens opdagelsesrejsende gennem kuperet terræn eller på græssletter, langs stenkyrter eller på brostensgader. Den danske historie ligger for dine fødder i hele landet.

Med Historiske Vandringer får du lokalhistorisk indsigt, frisk luft og oplevelser med hjem i rygsækken, mens du mærker naturen og bliver klogere på fortiden.

Find dine historiske ture på **HistoriskeVandringer.dk**

Del dine oplevelser med andre vandre-glade eventyrere på Instagram eller Facebook under **#HistoriskeVandringer**

Historiske Vandringer er et samarbejde mellem Dansk Vandrelaug, Nationalmuseet og Danmarks Naturhistoriske Museer. I projektet udvikles vandreture, der åbner landskabet for deltagerne ved at formidle landskabets historiske udvikling og udfolde sporene af de levede liv. Turene vil formidle naturhistorien, kulturhistorien og kunsthistorien.

Historiske vandringer

Eventyret ligger for dine fødder

10.000 års historie langs Haderslev Tunneldal

Længde: ca. 17 km

MS MUSEUM
SØNDER
JYLLAND

Se mere på **HistoriskeVandringer.dk**

Natmus.dk
dvl.dk

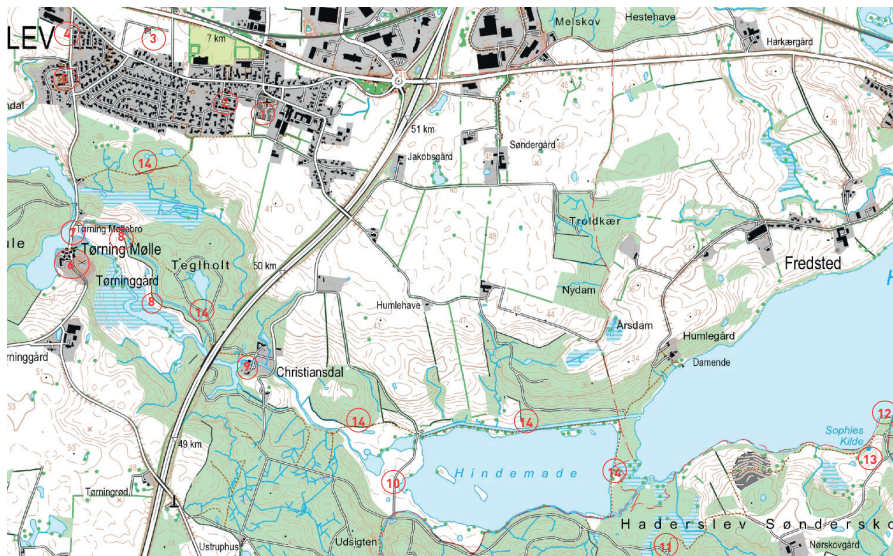
naturhistoriskemuseer.dk
nordeafonden.dk

N
Nationalmuseet

DANSKE
NATURHISTORISKE
MUSEER

dansk
vandrelaug

NORDEA
FONDEN
Vi støtter gode liv

4 Tørringvej 1: I vejkanterne ligger gravhøjen Loddenhøj, Odins hellige sted. Her skulle kirken have ligget, men alt, man byggede om dagen, blev raget ned om natten! Gravhøjen er halveret ved vejbyggeri i 1700-tallet.

Fortsæt ligeud ad Tørringvej.

5 Tørring Banke 1 A: Her lå 1900-1970 Haderslev Amts aut. Destruktionsanstalt, Kød- og Benmelsfabrik. I 1990-1997 var her radiomuseum, klokke-museum og Sønderjyllands Kunstforening. I dag private boliger.

Gå videre ad Tørringvej.

1 Hammelev Kirke: Årstallet på gavlen er fra ombygning efter brand i 1751. Mindesten på P-pladsen bl.a. for stationsmester Erik Eriksen, der tilhørte modstandsgruppen Hammelevgruppen. Gruppen blev afsløret og anholdt 12. okt. 1944.

Gå mod vest til gårdspladsen foran forsamlingshuset.

2 Hammelev Forsamlingshus: Her blev Danmarks ældste stenaldergrav fundet i 2001. Graven er 10.000 år gammel og kan ses på MSJ-Arkæologi. Fund af bronzealdergravhøj, jernalderlandsby og -gravplads mod syd.

Fortsæt mod nord ad Hamrisgårdvej og til venstre ad Hammelev Bygade.

3 Bøkkelhusvej og gadekæret: På det højeste sted lå Gram Herreds rettersted i 1563-1770. Stedet hed oprindeligt Galleager. Arkæologer fandt i 2017 rester af to personer, der var blevet dømt til galge og gren. Fortsæt til højre ad Hammelev Bygade og til venstre ad Tørringvej.

6 Tørring Mølle: Her stod Sønderjyllands største middelalderborg, Tørringhus, fra 1200-tallet. Vandmøllen fungerede frem til 1980'erne. Mølleparken på slotsbanken har mange gamle træer. Udstilling om slot og mølle kan ses i Møllen og herredsfogedens hus.

Gå tilbage mod nord ad Tørringvej ca. 150 m.

7 Tørringvej: Læg mærke til pinden ude i Mølle-dammen. Her er den onde herredsfoged Chr. Holm manet i jorden i 1780'erne! Dæmningen er en del af den tyske Sikringsstilling Nord fra 1. Verdenskrig.

Gå ad grusvej til højre ved tingstedet og mindestenen.

8 Teglholt i Pamhule Skov: Kanal anlagt i 1862 for at lede mere vand til Christiansdals Mølle.

Følg den sydligste sti langs kanalen og under motorvejen.

9 Christiansdal: Her lå en blikfabrik i 1772, spejlfabrik i 1851 og papirfabrik i 1868 med over 300 ansatte! Brændte i 1907. Elværket blev oprettet i 1911 og leverede strøm til halvdelen af Haderslevs huse. Drives i dag af frivillige.

Følg Christiansdalvej mod syd, forbi lejrplads, ad grusvej ind i skoven og efter ca. 400 m. til venstre ad grusvej og videre 600 m.. Gå til venstre mod søen.

10 Hindemaden: Tag et kig ned over søen. 65 hektar eng blev afvandet i 1935 og naturgenoprettet som sø med fugleløb i 1994.

Gå tilbage til grusvejen og gå ad Damvej mod øst til Dyrehavens røde port.

11 Haderslev Dyrehave: Dyrehaven blev etableret i 1994. Følg Geheimerådens sti, anlagt i 1932 på opfordring af læge og geheimeråd Jørgen Andreas Hansen.

Bliv i Dyrehaven. Følg stien højt i terrænet, gå mod øst mod Nørskovgård, hold til venstre. Følg stien ud af Dyrehaven.

12 Bergs Plads: Udsigt over Haderslev Dam mod øst til Haderslev. På den nordlige bred ved Haderslev Sygehus fik den overfyldte turistbåd "Turisten" 8. juli 1959 motorstop og blev omspændt af flammer. 57 mennesker mistede livet.

Gå ind i Dyrehaven igen og følg Geheimerådens sti langs vandet.

13 Sophies Kilde: Kildens vand er altid 8 grader og godt at drikke, trods det er fyldt med okker.

Følg Geheimerådens sti langs dammen og ud af Dyrehaven. Følg Damvej tilbage til Hindemaden. Tag første sti mod nord. Følg stien mellem de to søer.

14 Vejen hjem: Kanalen langs Hindemadens nordside blev gravet for at transportere varer fra Christiansdal til Haderslev Havn.

Følg grusvejen mod vest, derefter stien over Tørring å, gennem Pamhule Skov ad stejle bakker med skovtrapper og forbi Christiansdal.

Gå under motorvejsbroen, der er 130 m lang og fra 1980'erne, og videre til Tørring Mølle. Drej til højre på asfalteret vej og gå ca. 200 m. Drej til højre ind i Kirkekobbelskov og følg stien øst & nord tilbage til kirken.

MSJ MUSEUM
SØNDER
JYLLAND

